

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ МЕНЕДЖМЕНТУ



Кафедра готельно-ресторанної справи та організації бізнесу

Організація та планування діяльності підприємств

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

для самостійної роботи здобувачів першого («бакалаврського») рівня вищої освіти ОПП «Менеджмент» спеціальності 073 «Менеджмент» денної форми здобуття вищої освіти

МИКОЛАЇВ
2024

Друкується за рішенням науково-методичної комісії факультету менеджменту Миколаївського національного аграрного університету від 24.09.2024р, протокол № 1

Укладач:

Іван ЧЕРВЕН – д-р екон. наук, професор кафедри готельно-ресторанної справи та організації бізнесу, Миколаївський національний аграрний університет.

Рецензенти:

Анастасія ПОЛТОРАК – доктор економічних наук, професор кафедри менеджменту та маркетингу, Миколаївський національний аграрний університет.

Любов ШКУРІНА – головний спеціаліст з питань управління персоналом департаменту агропромислового розвитку Миколаївської обласної військової адміністрації.

ЗМІСТ

ВСТУП	4
1. Структурно-логічна схема вивчення дисципліни.....	6
2. Теоретична складова дисципліни.....	8
3. Тестові питання з навчальної дисципліни.....	30
4. Задачі з навчальної дисципліни.....	35
5. Питання для поточного та підсумкового контролю знань здобувачів вищої освіти	42
6. Рекомендована література.....	47

ВСТУП

Вивчення дисципліни передбачає набуття знань і практичних навиків організаторської і планової роботи в умовах сільськогосподарських підприємств. Треба озброїтись методами раціональної побудови та ефективного ведення сільськогосподарського виробництва у сучасних умовах, навчатись складанню виробничих планів, маркетингових, фінансових, поточних і оперативних планів підприємств.

Результатом вивчення дисципліни є набуття наступних видів компетентності:

А) Інтегральна компетентність:

Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми, які характеризується комплексністю та невизначеністю умов, у сфері менеджменту або у процесі навчання, що передбачає застосування теорій та методів соціальних та поведінкових наук.

Б) Загальні компетентності:

ЗК 4. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях

ЗК 5. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК 10. Здатність до проведення досліджень на відповідному рівні.

В) Спеціальні (фахові) компетентності:

ФК 3. Здатність визначати перспективи розвитку організації.

ФК 4. Вміння визначати функціональні області організації та зв'язки між ними.

ФК 5. Здатність управляти організацією та її підрозділами через реалізацію функцій менеджменту

ФК 8. Здатність планувати діяльність організації та управляти часом.

Додаткові спеціальні (фахові) компетентності:

ФК 16. Здатність розуміти економічні основи функціонування організації, визначати потреби та напрями раціонального використання ресурсів організації з урахуванням особливостей аграрної сфери

ФК 17. Здатність використовувати базові знання та практичні навички систем технологій (технологій виробництва продукції рослинництва, тваринництва, переробки, зберігання та стандартизації продукції, механізації та автоматизації), а також володіти знаннями щодо екологічних процесів у аграрному виробництві.

1. СТРУКТУРНО-ЛОГІЧНА СХЕМА ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ

Змістові модулі		Зміст модуля		Обсяги годин				
№	назва	№	назва	ЛЗ	ПЗ	СР	К	разом
1	2	3	4	5	6	7	8	9
1	Наукові основи організації виробництва і виробничий потенціал аграрних підприємств	1.1	Предмет. Завдання і методи навчальної дисципліни	2	1			3
		1.2	Система ведення господарства	2	1			3
		1.3	Розвиток земельних і майнових відносин в аграрній сфері	2	2	3		7
		1.4	Види сільськогосподарських підприємств і об'єднань, їх організаційно-правові основи	2	2	3		7
		1.5	Організація використання земельних ресурсів та території аграрних формувань	2	2	1		5
		1.6	Організація використання засобів виробництва в аграрних формуваннях	3	4	2		9
		1.7	Організація і використання трудових ресурсів в аграрних підприємствах	2	1	1		4
Контрольна робота по модулю 1					2			2
Всього за модуль 1				15	15	10		40
2	Основи раціональної організації виробництва	2.1	Спеціалізація і поєднання галузей сільськогосподарських підприємств	1	1	1		3
		2.2	Розміри сільськогосподарських підприємств та їх підрозділів	1	1	1		3
		2.3	Економічний механізм господарювання в аграрній сфері	2	1	1		4
		2.4	Внутрішньогосподарські відносини в сільськогосподарських підприємствах ринкового типу	2	1	1		4
		2.5	Організація матеріального стимулювання праці в сільськогосподарських підприємствах	3	4	2		9
		2.6	Організація галузей рослинництва	3	2	1		6

		2.7	Організація галузей тваринництва	2	2	1		5
		2.8	Організація промислових виробництв та промислів	1	1	1		3
Контрольна робота по модулю 2					2			2
Всього за модуль 2				15	15	9		39
3	Планування діяльності аграрних підприємств	3.1	Планування в системі менеджменту аграрного підприємства	2	1	1		4
		3.2	Система планування на підприємстві	2	1	1		4
		3.3	Теоретичні і методичні основи стратегічного та тактичного планування	2	2	2		6
		3.4	Розроблення маркетингової програми	2	4	2		8
		3.5	Обґрунтування виробничої програми з тваринництва	3	3	2		8
		3.6	Обґрунтування виробничої програми з рослинництва	3	3	2		8
		3.7	Планування промислових виробництв	2	2	2		6
		3.8	Планування використання основних засобів виробництва	3	2	2		7
		3.9	Планування обслуговуючих виробництв	2	1	2		5
		3.10	Планування витрат і собівартості продукції	3	3	1		7
		3.11	Фінансовий план підприємства	2	2	1		5
		3.12	Бізнес-планування	2	2	1		5
Контрольна робота по модулю 3					2			2
Курсова робота							30	
Всього за модуль 3				29	26	19		71
Разом годин по навчальній дисципліні				56	56	38		150

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1

2. ТЕОРЕТИЧНА СКЛАДОВА ДИСЦИПЛІНИ

Наукові основи організації виробництва і виробничий потенціал аграрних підприємств

Тема 1.1. Предмет, завдання і методи навчальної дисципліни (2 год.)

Предмет навчальної дисципліни. Сільськогосподарські підприємства (об'єднання) – основна виробнича ланка агропромислового комплексу.

Розвиток виробництва у сільськогосподарських підприємствах та об'єднаннях в умовах ринкових відносин з урахуванням технологічних, організаційно-економічних, екологічних і соціальних факторів.

Шляхи зміцнення ринкових відносин в аграрній сфері АПК.

Законодавство про підприємства, роздержавлення і приватизацію власності, орендні та інші відносини. Господарський кодекс України – основа організації виробничо-фінансової діяльності підприємств та об'єднань.

Завдання дисципліни на сучасному етапі. Шляхи збільшення виробництва та підвищення рентабельності виробництва сільськогосподарської продукції. Впровадження досягнень науково-технічного прогресу і передового досвіду з організації сільськогосподарського виробництва.

Місце науки в системі технологічних, економічних, соціально-політичних та інших наук.

Методи і прийоми дослідження організації сільськогосподарського виробництва.

Зміст і послідовність вивчення дисципліни.

Ключові слова: підприємства, розширення і приватизація майна, оренди та інші відносини

Keywords: enterprises, expansion and privatization of property, lease and other relations

Тема 1.2. Система ведення господарства (2 год.)

Поняття системи ведення господарства, її роль в організації діяльності різних видів сільськогосподарських підприємств. Фактори, що визначають формування системи ведення господарства. Класифікація систем господарства. Зміст системи господарства в сільськогосподарських підприємствах.

Основні вимоги до раціональної системи ведення господарства. Порядок і методи обґрунтування системи ведення господарства в сільськогосподарських підприємствах.

Диференціація системи господарства за галузями і елементами виробництва. Система галузей рослинництва, її елементи та їх організаційно-економічне значення. Система галузей тваринництва, її елементи та їх організаційно-економічне значення. Система допоміжних, обслуговуючих і підсобних промислових виробництв, її елементи та їх організаційно-економічне значення.

Організація освоєння системи господарства. Показники еколого-економічної ефективності системи господарства.

Ключові слова: система управління, диференціація системи економіки

Keywords: management system, Differentiation of the system of economy

Тема 1.3. Розвиток земельних і майнових відносин в аграрній сфері (2 год.)

Загальні положення. Мета реформування власності. Концепція та методи роздержавлення і приватизації матеріальних засобів виробництва, землі, об'єктів побуту, житла.

Методика визначення часток майнових і земельних паїв у разі перетворення державної і колективної власності у приватну.

Методика визначення і розподілу акцій членів відкритих і закритих акціонерних товариств у разі їх створення і подальшого функціонування.

Акції підприємств, які поширюються серед інших підприємств і організацій. Обмеженість акцій трудового колективу.

Розрахунок акцій із урахуванням результатів роботи виробничих підрозділів. Повернення паю (акцій). Процентна ставка. Спадковість і тривалість акцій. Фінансове забезпечення і облік паю (акцій).

Грошова оцінка землі, її значення і функції у відтворювальному процесі. Методика визначення грошової оцінки сільськогосподарських земель та її роль за орендних відносин.

Ключові слова: земля, відносини, акції, паї, процентна ставка

Keywords: land, relations, stocks, shares, interest rate

Тема 1.4. Види підприємств і об'єднань, їх організаційно-економічні основи (2 год.)

Різноманітність форм господарювання в умовах ринкової економіки.

Закони України з питань розвитку підприємств. Господарський кодекс України.

Основні засади господарської діяльності. Суб'єкти господарювання. Види сільськогосподарських підприємств і об'єднань. Особливості організаційно-економічної діяльності різних видів підприємств і об'єднань.

Недержавні сільськогосподарські підприємства, їх організаційно-економічні основи. Створення та розвиток господарських товариств, приватних (приватно-орендних) підприємств, сільськогосподарських виробничих кооперативів, фермерських господарств та інших форм господарювання на засадах приватної власності на землю і майно. Орендна плата за землю і майно. Виробнича та організаційна структура недержавних сільськогосподарських підприємств.

Закон України "Про сільськогосподарську кооперацію". Виробничі та обслуговуючі кооперативи. Принципи діяльності кооперативу, основні положення статуту виробничого сільськогосподарського кооперативу. Права та обов'язки його членів. Органи управління кооперативу та їх компетенція. Розподіл доходів кооперативу.

Створення та розвиток приватних (приватно-орендних) підприємств. Відмінності приватних підприємств від форм колективного господарювання.

Державні сільськогосподарські підприємства, їх організаційно-економічні основи. Виробнича і організаційна структура державних сільськогосподарських підприємств.

Міжгосподарські і агропромислові формування, їх організаційно-економічні основи. Міжгосподарська кооперація та агропромислова інтеграція в АПК. Основні принципи організації та функціонування міжгосподарських та агропромислових формувань.

Організаційні форми міжгосподарських та агропромислових підприємств і об'єднань. Організаційно-економічне обґрунтування створюваного міжгосподарського та агропромислового формування. Раціональне використання трудових, матеріальних і фінансових ресурсів, зменшення втрат продукції, підвищення ефективності виробництва.

Створення фермерського господарства. Порядок надання земельних ділянок для його ведення. Розміри земельних ділянок фермерських господарств. Державна реєстрація фермерського господарства. Державна підтримка фермерських господарств. Формування майна фермерського господарства. Склад земель фермерського господарства. Права і обов'язки фермерського господарства як власника земельної ділянки і землекористувача.

Ключові слова: фермерське господарство, товариство, асоціації, корпорації, комбінати

Keywords: farm, partnership, associations, corporations, combines

Тема 1.5 Організація використання земельних ресурсів та території аграрних формувань (2 год.)

Земля – основа матеріального виробництва в сільському господарстві. Склад земель та класифікація земельних ресурсів.

Правова основа землекористування в Україні. Розв'язання земельних суперечок і відповідальність за порушення земельного законодавства. Порядок передачі землі у власність і надання її у користування. Землеволодіння сільськогосподарських організацій, підприємств та особистих селянських господарств. Порядок надання землі в оренду, нарахування податку на землю і орендної плати за неї. Порядок вилучення земель з землекористування. Права і обов'язки землекористувачів. Порядок нарахування та виплата відшкодування збитків, втрат у разі вилучення земельних ділянок у разі погіршення якості землі. Методика грошової оцінки землі. Економічна оцінка землі та використання земельних ресурсів.

Організація кількісного і якісного обліку земель, трансформація земель, державний контроль за використанням і охороною земель.

Організація землеустрою та території аграрних формувань, їх призначення і зміст. Організація робіт з охорони земельних ресурсів. Організація земельної території щодо поліпшення малопродуктивних земель.

Організація заходів щодо дотримання екологічних вимог під час проектування сіл, селищ, будівель і споруд. Економічне стимулювання раціонального використання та охорони земельних ресурсів.

Ключові слова: земля, охорона землі, землекористування, оренда, відшкодування

Keywords: land, land protection, land use, rent, reimbursement

Тема 1.6. Організація використання засобів виробництва в аграрних формуваннях (4 год.)

Характеристика, склад і структура засобів виробництва сільськогосподарських підприємств. Джерела формування та відтворення засобів виробництва, методика нарахування амортизації. Порядок утворення і використання амортизаційного і ремонтного фондів.

Показники рівня оснащення підприємств основними і оборотними засобами та ефективності їх використання. Організація порядку списання та ліквідації основних засобів.

Організація комплектування підприємства засобами виробництва в ринкових умовах. Умови формування раціонального складу засобів. Методика розрахунку потреби в техніці (тракторах, комбайнах та інших сільськогосподарських машинах). Організація забезпечення підприємства системою машин і еколого-економічні вимоги до неї.

Організація забезпечення і використання машинно-тракторного парку підприємства. Організація технічного розвитку підприємства та методи використання техніки. Організаційно-економічні основи роботи машинно-технологічних станцій. Організація технічного обслуговування, ремонту та зберігання техніки і розрахунок затрат на їх експлуатацію.

Організація роботи внутрішньогосподарського транспорту. Склад і структура транспортних засобів. Організація вантажоперевезень та використання автомобілів. Класифікація видів перевезень та вантажів. Визначення потреби в транспортних засобах. Організація використання транспортних засобів.

Організація та планування технічного обслуговування, ремонту й зберігання техніки. Планування потреби коштів на ремонт і технічне обслуговування машин. Організація роботи ремонтних майстерень. Організація зберігання техніки.

Організація сервісного обслуговування сільськогосподарських підприємств. Організація нафтогосподарства та електрогосподарства.

Резерви підвищення ефективності використання техніки та інших засобів виробництва, шляхи економії матеріальних витрат і коштів на утримання й експлуатацію техніки.

Ключові слова: основні засоби, машино-тракторний парк, ефективність використання

Keywords: fixed assets, machine-tractor park, efficiency of use

Тема 1.7. Організація і використання трудових ресурсів в аграрних формуваннях (2 год.)

Соціально-економічна характеристика трудових ресурсів в аграрних формуваннях. Сучасні тенденції у зміні чисельності і складу трудових ресурсів.

Демографічні особливості трудових ресурсів. Суть і характерні риси ринку праці, його елементи і функції. Система мотивації праці та свобода попиту на робочу силу. Безробіття та його причини в аграрній сфері.

Організація раціонального використання трудових ресурсів. Фундаментальні принципи і форми організації праці на сільськогосподарських підприємствах, їх класифікація. Розміри трудових колективів та методи їх оптимізації.

Основні форми організації праці в сільськогосподарських підприємствах. Загальні принципи формування виробничих бригад у галузях сільського господарства, допоміжних і обслуговуючих виробництвах. Класифікація умов і факторів, що впливають на склад і розміри виробничих підрозділів. Основні шляхи покращання роботи у виробничих підрозділах.

Ключові слова: трудові ресурси, мотивація праці, виробничі бригади

Keywords: labor resources, motivation of labor, production teams

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2

Основи раціональної організації виробництва

Тема 2.1. Спеціалізація і поєднання галузей сільськогосподарських підприємств (1 год.)

Поняття і економічний зміст спеціалізації сільськогосподарських підприємств. Значення спеціалізації сільськогосподарського виробництва в умовах ринкових відносин. Форми спеціалізації в сільському господарстві. Фактори, що визначають спеціалізацію сільськогосподарських підприємств. Показники спеціалізації сільськогосподарських підприємств. Основні тенденції розвитку спеціалізації. Поглиблення спеціалізації в умовах міжгосподарської кооперації та агропромислової інтеграції. Вертикальна, горизонтальна і змішана інтеграція в сільському господарстві

Принципи раціонального поєднання галузей у сільськогосподарських підприємствах. Обґрунтування раціонального поєднання галузей сільськогосподарських підприємств.

Оцінювання економічної ефективності спеціалізації сільськогосподарських підприємств та їх підрозділів.

Визначення виробничих типів сільськогосподарських підприємств. Спеціалізація – основа визначення виробничих типів сільськогосподарських підприємств. Значення виробничої типізації в удосконаленні організації виробництва в сільськогосподарських підприємствах. Обґрунтування раціональних виробничих типів сільськогосподарських підприємств. Основні виробничі типи сільськогосподарських підприємств різних регіонів і результати їх виробничої діяльності.

Ключові слова: спеціалізація, поєднання галузей, показники спеціалізації

Keywords: specialization, a combination of industries, indicators of specialization

Тема 2.2. Розміри сільськогосподарських підприємств та їх підрозділів (1 год.)

Поняття і показники розмірів сільськогосподарських підприємств та їх виробничих підрозділів.

Фактори, що впливають на розміри підприємств та їх підрозділів. Оцінювання ефективності розмірів підприємств. Організаційно-економічні переваги великого виробництва в сільському господарстві. Необхідність і ефективність поєднання великого, середнього і малого виробництва в умовах ринкових відносин.

Раціональні розміри сільськогосподарських підприємств та їх виробничих підрозділів. Тенденції в зміні розмірів сільськогосподарських підприємств.

Методика обґрунтування раціональних розмірів сільськогосподарських підприємств та їх виробничих підрозділів у рослинництві і тваринництві. Методика обґрунтування розмірів фермерських господарств.

Ключові слова: розміри сільськогосподарських підприємств, поєднання великого, середнього і малого виробництва

Keywords: the size of agricultural enterprises, the combination of large, medium and small production

Тема 2.3. Економічний механізм господарювання в аграрній сфері (2 год.)

Формування економічного ринкового механізму в аграрному секторі АПК. Особливості госпрозрахункових відносин в умовах розвитку підприємницької, комерційної діяльності та виробничої сфери.

Закони України: “Про господарські товариства в Україні”, “Про оренду”, “Земельний кодекс України”, “Господарський кодекс України” та їх роль у створенні сприятливого ринкового середовища для сільгоспвиробника. Посилення економічної зацікавленості і відповідальності підприємств та об’єднань за кінцеві результати діяльності на самокупності і самофінансуванні.

Формування прибутку підприємств, його розподіл з урахуванням розширеного відтворювального процесу та соціального розвитку села.

Економічні взаємовідносини сільськогосподарських підприємств з підприємствами і організаціями інших сфер агропромислового комплексу на паритетній основі еквівалентного обміну.

Ключові слова: госпрозрахункові відносини, формування прибутку, самокупність, самофінансування

Keywords: self-supporting relationships, profit generation, self-sustainability, self-financing

Тема 2.4. Внутрішньогосподарські відносини в сільськогосподарських підприємствах ринкового типу (2 год.)

Формування внутрішньогосподарських виробничих і обслуговуючих підрозділів на постійній і тимчасовій основі. Фактори, що зумовлюють створення підрозділів на постійній основі: розміри земельних угідь, ферм, спеціалізація, концентрація, диверсифікація виробництва, забезпеченість господарства технічними засобами механізації виробничих процесів.

Організаційні форми підрозділів на постійній основі – галузеві цехи, комплексні дільниці (бригади), спеціалізовані бригади, загони, ланки. Обслуговуючі підрозділи: ремонтні майстерні, гаражі, сховища продукції, її сортування, фасування, реалізація. Методика розрахунку кількісного і кваліфікаційного складу виробничих і обслуговуючих підрозділів.

Тимчасові підрозділи – загони, ланки: підготовка ґрунту і посівів, внесення добрив, догляд за посівами, захист рослин від шкідників і хвороб, збирання врожаю. Методика розрахунку кількісного кваліфікаційного складу цих формувань та потреби технічних засобів.

Економічні внутрішньогосподарські відносини виробничих підрозділів за принципами договірних суборендних форм із правлінням господарства на цільовій, змішаній і вільній основі. Обслуговуючі підрозділи на договірній основі з виробничими підрозділами та правлінням господарства щодо реалізації продукції та побутового обслуговування виробничих підрозділів

Ключові слова: внутрішньогосподарські виробничих і обслуговуючих підрозділів на постійній і тимчасовій основі

Keywords: self-supporting relationships, profit generation, self-sustainability, self-financing

Тема 2.5. Організація матеріального стимулювання праці в сільсько-господарських підприємствах (2 год.)

Мотивація праці, її взаємозв'язок з матеріальним стимулюванням. Сутність матеріального стимулювання працівників сільськогосподарських підприємств. Закон України "Про оплату праці". Міжгалузева угода, порядок прийняття та її основні положення.

Формування фонду заробітної плати в сільськогосподарських підприємствах різних форм власності і господарювання. Порядок визначення єдиного фонду заробітної плати та її розподіл за підрозділами господарства.

Оплата праці працівників основного виробництва в сільськогосподарських підприємствах. Тарифна система та її складові. Додаткова оплата та преміювання працівників внутрішньогосподарських підрозділів протягом року та за кінцевий результат діяльності. Матеріальна відповідальність за перевитрати виробничих ресурсів, грошових коштів, порушення трудової і виробничої дисципліни. Системи оплати праці: відрядна, акордно-преміальна, від валового доходу, за залишковим принципом та їх вибір. Види оплати праці: грошова, натуральна, відробіткова. Особливості оплати праці в умовах внутрішньогосподарської оренди. Оплата праці найманих працівників у приватних формуваннях. Оплата праці працівників допоміжних і обслуговуючих підрозділів. Матеріальне стимулювання керівників і спеціалістів сільськогосподарських підприємств та їх підрозділів.

Передовий досвід та основні напрями вдосконалення матеріального стимулювання працівників сільськогосподарських підприємств.

Ключові слова: мотивація праці, оплата праці, види оплати праці: грошова, натуральна, відробіткова

Keywords: motivation of labor, wages, types of wages: monetary, natural, labor-intensive

Тема 2.6. Організація галузей рослинництва (3 год.)

Організація рільництва

Завдання і шляхи збільшення виробництва продукції рослинництва. Виробничі і науково-виробничі системи у сільському господарстві. Спеціалізація рільництва.

Організаційно-економічне оцінювання застосування інтенсивних технологій під час виробництва продукції рослинництва.

Організація, системи сівозмін і структури посівних площ. Раціональна організація земельної території підприємства відповідно до системи сівозмін.

Організаційно-економічне оцінювання сільськогосподарських культур відповідно до призначення вироблюваної продукції.

Організаційно-економічне обґрунтування структури посівних площ, системи сівозмін залежно від природно-економічних зон і виробничого типу підприємства.

Основні принципи раціональної організації виробничих процесів у рільництві.

Організація основного обробітку ґрунту. Комплекс робіт з основного обробітку ґрунту. Підготовка поля до виконання робіт. Організація праці на основному обробітку ґрунту та раціоналізація виробничих процесів.

Організація внесення добрив. Прямоточна і перевантажувальна технологічні схеми внесення мінеральних добрив. Прямоточна, перевальна і двофазна

технологічні схеми внесення органічних добрив. Вибір раціональної технології внесення добрив.

Організація передпосівного обробітку ґрунту. Комплекс робіт із передпосівного обробітку ґрунту.

Організація посівних робіт. Підготовка поля до сівби. Комплектування агрегатів. Організація праці на посівних роботах.

Організація догляду за посівами. Комплекс робіт з догляду за посівами.

Схеми оброблення посівів проти шкідників, хвороб і бур'янів. Вибір раціональної технології оброблення посівів.

Організація праці та виробничих процесів під час збирання врожаю основних сільськогосподарських культур.

Організація кормовиробництва

Поняття і принципи організації кормової бази та кормовиробництва, їх роль і місце в діяльності сільськогосподарських підприємств залежно від їх видів, спеціалізації.

Джерела надходження кормів і система організації кормозабезпечення сільськогосподарських підприємств різних організаційних форм і виробничих типів. Типи кормовиробництва і годівлі.

Організаційно-економічні вимоги до складу кормів з урахуванням місцевих умов виробництва, складу і виробничого напрямку галузей тваринництва.

Методика складання кормового плану, зеленого конвеєра, балансу кормів.

Організація виробництва кормів за ресурсозберігаючими технологіями.

Організація польового кормовиробництва. Структура посівних площ кормових культур. Кормові сівозміни, їх організаційно-економічне обґрунтування, розміщення на території підприємства.

Організація лукопасовищного господарства. Створення культурних сіноатей і пасовищ, їх організаційно-економічне обґрунтування. Організація використання лукопасовищних угідь.

Особливості організації кормової бази на тваринницьких комплексах і в міжгосподарських підприємствах.

Розробка та використання технологічних карт, робочих планів і графіків за періодами робіт. Організація робіт у кормовиробництві та їх організаційно-економічне оцінювання відповідно до умов господарства.

Організація контролю за якістю виробництва, заготівель, зберіганням, переробкою і використанням кормів.

Зарубіжний і вітчизняний досвід у кормовиробництві.

Організація овочівництва

Особливості організації галузі овочівництва.

Овочівництво відкритого ґрунту. Організаційні форми виробництва в галузі. Виробничі типи і розміри овочівницьких підприємств.

Організаційно-економічне обґрунтування структури посівних площ овочевих культур та овочевих сівозмін. Особливості культурозмін у спеціалізованих господарствах. Індустріальні методи виробництва овочів.

Організація основних виробничих процесів. Раціональне використання робочої сили, форми організації праці та її оплати за кінцеві результати.

Досвід організації овочівництва у передових сільськогосподарських підприємствах і фермерських господарствах та економічна ефективність виробництва овочів.

Овочівництво закритого ґрунту. Виробничі типи і розміри господарств. Призначення і класифікація споруд закритого ґрунту та організація теплично-парникової території.

Методика розрахунку потреби в овочевій розсаді для відкритого і закритого ґрунту.

Основні напрями індустріалізації тепличного виробництва. Джерела теплопостачання. Шляхи економії енергетичних ресурсів.

Методи вирощування та організація основних виробничих процесів у культивацийних спорудах. Особливості гідропонного способу вирощування овочів.

Досвід вирощування овочів у передових тепличних господарствах. Товарна обробка і реалізація свіжої овочевої продукції. Державні стандарти якості.

Заготівля і зберігання овочевої продукції. Державні стандарти на якість.

Агропромислове комбінування в овочівництві. Первинна і промислова переробка овочів.

Організація садівництва і виноградарства

Особливості організації товарного виробництва плодів, ягід і винограду. Виробничі типи спеціалізованих садівницьких і виноградарських підприємств. Міжгосподарська кооперація, агропромислова інтеграція в садівництві та виноградарстві.

Державна підтримка галузей садівництва і виноградарства. Індустріальні методи виробництва й інтенсивні технології вирощування плодів, ягід та винограду.

Поєднання садівництва і виноградарства з іншими галузями сільськогосподарських підприємств. Раціональні розміри саду і винограднику в підприємствах та їх підрозділах.

Організаційно-економічні вимоги до порід і сортового складу багаторічних насаджень з урахуванням зональних умов. Обґрунтування структури насаджень. Організація території садів і виноградників.

Основні трудові процеси у садівництві й виноградарстві, їх організаційно-економічне оцінювання.

Організація виробництва садивного матеріалу плодкових та ягідних культур і винограду: традиційний та індустріальний методи.

Організація товарної обробки, зберігання та переробки плодоягідної продукції та винограду. Визначення потреби підприємств у плодосховищах і переробних потужностях. Агропромислові підприємства і агрофірми.

Організація контролю за зберіганням і якістю продукції.

Стандартизація і сертифікація. Організація збуту і реалізації продукції.

Досвід організації і ефективність виробництва, зберігання і переробки плодів, ягід та винограду в сільськогосподарських підприємствах.

Ключові слова: Організація рільництва, садівництво і виноградарство, овочівництво, кормовиробництво

Keywords: Organization of arable land, horticulture and viticulture, vegetable growing, forage production

Тема 2.7. Організація галузей тваринництва (4 год.)

Організація скотарства

Виробничі типи спеціалізованих скотарських підприємств і виробничих об'єднань. Поєднання скотарства з іншими галузями в підприємствах різних виробничих типів. Державна підтримка розвитку молочного та м'ясного скотарства.

Внутрішньогалузева технологічна спеціалізація і міжгосподарське виробниче кооперування у скотарстві. Міжгосподарські формування з виробництва продукції скотарства. Спеціалізовані скотарські ферми в сільськогосподарських підприємствах. Міжгосподарські комплекси з індустріальною технологією виробництва продукції скотарства. Раціональні розміри підприємств, комплексів і ферм різних виробничих напрямів.

Спеціалізовані засоби виробництва у галузі, організація їх ефективного використання.

Організація відтворення стада. Організаційно-економічне обґрунтування структури та обороту стада, рівномірних і сезонних отелень і надходження продукції. Особливості організації відтворення стада в умова міжгосподарської кооперації.

Види підприємств та їх підрозділів з вирощування ремонтного молодняку, нетелів і корів-первісток.

Організація виробництва молока. Види підприємств із виробництва молока. Особливості організації потоково-цехової системи виробництва молока.

Організація первинної обробки і зберігання молока, контролю за його якістю.

Адаптація організації молочного скотарства до вимог СОТ, шляхи досягнення європейських стандартів на молочну сировину та продукти її переробки. Ефективність переоснащення та реконструкції тваринницьких ферм як чинників якості молока та високої його ціни. Інвестиції в інфраструктуру галузі молочного скотарства та вплив на її розвиток.

Організація дорощування і відгодівлі великої рогатої худоби. Строк реалізації, вік і жива маса тварин у разі реалізації на м'ясо,

Організаційно-економічне обґрунтування поточності та ритмічності виробництва у скотарстві (розмірів спеціалізованих підприємств, комплексів, ферм).

Організація основних виробничих процесів у скотарстві. Основні принципи раціональної організації виробничих процесів у тваринництві.

Організація годівлі великої рогатої худоби. Приготування і роздача кормів залежно від виду корму, системи і способів утримання великої рогатої худоби, наявності засобів механізації і розмірів ферм.

Організація машинного доїння корів на фермах з прив'язним і безприв'язним їх утриманням. Вибір раціонального способу доїння і типу доїльної установки. Організація праці операторів машинного доїння і раціоналізація виконання операцій під час машинного доїння корів.

Організація первинної обробки молока.

Водопостачання скотарських ферм і регулювання мікроклімату. Організація прибирання скотарських ферм залежно від способу утримання худоби і технологічних рішень з видалення та використання гною.

Організація виробництва та реалізації продукції скотарства у підсобних господарствах (агроцехах) промислових та інших підприємств і організацій, особистих господарствах населення, фермерських господарствах і кооперативах; їх інтеграційні зв'язки із сільськогосподарськими, постачальницькими, заготівельними, переробними та іншим підприємствами і організаціями АПК.

Організація свинарства

Виробничі типи спеціалізованих свинарських підприємств. Поєднання свинарства з іншими галузями в підприємствах різних виробничих типів. Внутрішньогалузева (технологічна) спеціалізація і міжгосподарське кооперування у свинарстві. Спеціалізовані ферми в сільськогосподарських підприємствах. Комплекси з індустріального виробництва продукції свинарства. Раціональні розміри свинарських підприємств і ферм різних виробничих напрямів.

Способи утримання тварин різних виробничих груп, їх організаційно-економічне обґрунтування. Спеціалізовані засоби виробництва в галузі, організація їх використання.

Організація відтворення стада свиней за різних напрямів розвитку галузі в різних типах спеціалізованих підприємств. Формування основного поголів'я тварин. Організаційно-економічне обґрунтування структури і обороту стада, раціональних систем одержання приплоду.

Організація відтворення племінного, ремонтного і відгодівельного молодняку у спеціалізованих підприємствах, на комплексах і фермах.

Види та організація відгодівлі свиней.

Особливості організації виробництва свинини на промисловій основі. Розміри спеціалізованих підприємств, комплексів, ферм, виробничі зв'язки між ними. Розміри цехів технологічних груп тварин, обсяг виробництва продукції. Організаційно-економічне обґрунтування потоковості і ритмічності виробництва у галузі.

Організація виробництва і реалізації продукції свинарства в підсобних господарствах (агроцехах) промислових та інших підприємств і організацій. Організація виробництва продукції свинарства в особистих селянських господарствах, фермерських господарствах; їх інтеграційні зв'язки із сільськогосподарськими, постачальницькими, заготівельними, переробними та іншими підприємствами і організаціями АПК.

Організація основних виробничих процесів у свинарстві.

Приготування і роздача кормів залежно від розміру комплексу, ферми, умов утримання і типу годівлі свиней.

Водопостачання свиноферм (комплексів) і регулювання мікроклімату. Організація прибирання ферм (комплексів) залежно від способу утримання свиней і технологічних рішень щодо видалення та використання гною.

Досвід передових вітчизняних і зарубіжних свинарських підприємств.

Організація вівчарства

Стан, проблеми та перспективи розвитку вівчарства в Україні.

Виробничі типи спеціалізованих вівчарських підприємств. Поєднання вівчарства з іншими галузями у підприємствах різних типів. Внутрішньогалузева (технологічна) спеціалізація і міжгосподарське кооперування у вівчарстві. Спеціалізовані вівчарські ферми в сільськогосподарських підприємствах. Внутрішньогосподарські і міжгосподарські комплекси (відгодівельні майданчики)

та механізовані ферми з індустріального виробництва продукції вівчарства. Раціональні розміри вівчарських підприємств, комплексів (відгодівельних майданчиків), механізованих і спеціалізованих ферм різних виробничих напрямів. Розміри отар овець.

Система ведення галузі, способи утримання тварин різних виробничих груп, їх організаційно-економічне обґрунтування.

Організація відтворення стада овець за різних напрямів розвитку галузі та різних типів спеціалізованих підприємств.

Оборот та структура стада. Осіменіння та надходження приплоду. Організація основних виробничих процесів. Організаційно-економічне оцінювання різних способів виконання робіт під час відтворення стада овець. Організація чабанських бригад для обслуговування отар овець.

Організація стрижень овець. Організація стригальних механізованих пунктів. Склад бригади стригалів. Підготовка поголів'я овець до стрижень.

Організація відгодівлі і нагулу овець. Складання робочої програми виробництва продукції Організація випасання та інших виробничих процесів під час нагулу овець. Особливості організації вівчарства в підприємствах різних форм власності.

Інтенсивна система виробництва на механізованих фермах

Особливості і зміст функціонування економічного механізму в галузі вівчарства.

Зарубіжний та вітчизняний передовий досвід організації виробництва продукції вівчарства в спеціалізованих підприємствах та їх підрозділах. Особливості оплати в галузі та методика розрахунку розцінок за одиницю продукції.

Організація птахівництва

Стан, проблеми та перспективи розвитку птахівництва в Україні.

Виробничі типи спеціалізованих птахівницьких підприємств. Внутрішньогалузева (технологічна) спеціалізація і міжгосподарське кооперування у птахівництві. Форми організації виробництва продукції птахівництва: птахофабрики, міжгосподарські підприємства, виробничі і науково-виробничі об'єднання та системи у птахівництві. Спеціалізовані птахівницькі ферми в сільськогосподарських підприємствах. Організаційна структура і раціональні розміри птахівницьких підприємств, цехів і виробничих об'єднань різних виробничих напрямів. Інтеграційні формування у птахівництві.

Маркетинговий підхід до організації виробництва, переробки і збуту продукції птахівництва.

Особливості планування у птахівництві. Технологічні карти і графіки (циклограми) у сфері виробництва птахівницької продукції, методики їх складання.

Системи і способи утримання тварин, їх організаційно-економічне обґрунтування. Спеціалізовані засоби виробництва в галузі, організація їх використання.

Організація промислового виробництва продукції птахівництва. Організація відтворення стада птиці на племінних і товарних підприємствах та фермах. Організаційно-економічне обґрунтування структури та обороту стада і

надходження продукції. Організація інкубації яєць, вирощування і утримання ремонтного молодняка, поголів'я батьківського стада, промислового стада.

Організація основних виробничих процесів. Організаційно-економічне обґрунтування різних способів виконання робіт у птахівництві.

Організація годівлі птиці залежно від способів її утримання.

Організаційно-економічне обґрунтування поточності і ритмічності виробництва у птахівництві.

Організація промислової переробки яєць і м'яса птиці, їх організаційно-економічне обґрунтування.

Організаційно-економічні аспекти безвідхідного виробництва продукції птахівництва: переробка відходів та їх використання у сільському господарстві.

Особливості і зміст функціонування економічного механізму в галузі.

Зарубіжний та вітчизняний передовий досвід організації галузі.

Особливості оплати праці в галузі та методика розрахунку розцінок за одиницю продукції.

Ключові слова: тваринництво, свинарство птахівництво, вівчарство, скотарство

Keywords: cattle breeding, poultry breeding, sheep breeding, cattle breeding

Тема 2.8. Організація підсобних виробництв і промислів (1 год.)

Об'єктивна необхідність і передумови розвитку підсобних виробництв.

Мета і основні завдання організації підприємницької діяльності підсобних виробництв і промислів сільськогосподарських підприємств у ринкових умовах, їх місце в системі агробізнесу.

Класифікація підсобних підприємств та їх подальший розвиток.

Види та організаційні форми підсобної промислової діяльності сільськогосподарських підприємств. Принципи її організації та функціонування в підприємствах агропромислового комплексу України. Раціональне поєднання підсобних виробництв і промислів з основною сільськогосподарською діяльністю.

Маркетингові дослідження, техніко-економічне обґрунтування підсобних виробництв та промислів.

Ефективність підприємницької діяльності підсобних промислових виробництв і промислів.

Ключові слова: підсобні виробництва, маркетингові дослідження

Keywords: subsidiary production, marketing research

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 3

Планування діяльності аграрних підприємств

Тема 3.1. Планування в системі менеджменту аграрного підприємства

Сутність планування. Планування як наука, спеціалізований вид управлінської діяльності і мистецтво. Предмет та об'єкт науки планування. Місце планування в менеджменті аграрного підприємства. Об'єкти планування на підприємстві. Ринкова концепція планування. Еволюція планування в Україні. Історичний вітчизняний та сучасний зарубіжний досвід ринкової організації і планування сільськогосподарського виробництва. Об'єктивна необхідність планування на підприємстві. Особливості планування в сільському господарстві і необхідність врахування сукупності факторів: біологічних, технологічних, технічних, економічних, соціальних, екологічних, організаційних. Обмеження

планування на підприємстві. Принципи планування: загальні принципи; принципи складання планів; принципи виконання планів. Метод, методика, методологія планування. Методи планування: класифікація їх за ознаками: вихідна позиція для розробки плану; принципи визначення планових показників; спосіб виконання розрахункових операцій; форма подання планових показників.

Ключові слова: планування, ринкова концепція планування, принципи, методи

Keywords: planning, market concept of planning, principles, methods of research

Тема 3.2. Система планування на підприємстві

Система планування: види планів; об'єкти планування; підсистеми управління планування, організаційного та інформаційного забезпечення планування, прийняття рішень. Види планів залежно від: обов'язковості планових рішень, тривалості планового періоду, змісту планових рішень, ступеня охоплення об'єктів планування, черговості в часі. Організація планової роботи на аграрних підприємствах. Структурні елементи організації планування: плановий персонал; процес обґрунтування прийняття і реалізації планових рішень; засоби, що забезпечують процес планування. (інформаційне, технічне, програмно-математичне та організаційне забезпечення). Інформаційна база планування. Інформація як основа обґрунтування планових рішень. Надійність інформації, вплив її на точність плану та досягнення поставленої мети. Організація інформаційного процесу: накопичення, обробка, передача. Особливості прийняття рішень за недостовірної (неповної) інформації. Інформаційні технології у плануванні. Порядок розробки планів. Загальна процедура планування, її етапи. Логіка розробки системи внутрішньогосподарських планів. Організаційні форми планування. Розподіл повноважень в організації, що планує. Функції і структура планової команди. Особливості планування за різних організаційно-правових форм господарювання і на підприємствах різного розміру.

Ключові слова: види планів; об'єкти планування; підсистеми управління планування, організаційного та інформаційного забезпечення планування, прийняття рішень

Keywords: types of plans; planning objects; subsystems of planning management, organizational and informational support of planning, decision making

Тема 3.3. Теоретичні і методичні основи стратегічного та тактичного планування

Система стратегічних і перспективних планів підприємства. Сутність, цілі і завдання стратегічного планування розвитку підприємства. Відмінності між стратегічним і традиційним перспективним плануванням. Основне завдання та функції стратегічного планування. Переваги та недоліки стратегічного планування. Процес стратегічного планування. Стратегія підприємства та її елементи. Види базових стратегій. Структура стратегічного плану. Вимоги до успішної реалізації стратегії. Стратегія диверсифікації: сутність, види, переваги та недоліки. Сучасний інструментарій стратегічного планування. Лінія розриву. Метод аналізу динаміки витрат і крива досвіду. Модель життєвого циклу товару. Портфельні методи аналізу стратегії: матриця БКГ; модель Артура Д. Літла (АДЛ); багатofакторна

матриця “Мак- Кінсі”; модель комплексного ділового аналізу ПІМС (PIMS). Методологічні підходи до планування ризику. Поняття ризику. Зовнішні та внутрішні причини виникнення ризиків. Процес планування ризику: виявлення можливих ризиків під час реалізації стратегії; встановлення можливості настання певного ризику; визначення вагомості ризику (в балах); розрахунок ступеня небезпеки кожного ризику для майбутньої діяльності підприємства; ранжування ризиків за ступенем небезпеки; визначення розміру втрат від ризиків; планування заходів мінімізації ризиків або нейтралізації негативних наслідків їх дії. Поточні (річні) плани підприємства: сутність, завдання, зміст. Класифікація системи показників плану за економічним змістом, економічним призначенням і способом характеристики предмета. Послідовність і етапи розроблення поточних планів (логічна і хронологічна). Поточні плани внутрішньогосподарських підрозділів, система їхніх показників. Черговість розробки річного плану господарства і планів їх підрозділів. Виробничі бюджети аграрних підприємств та їх підрозділів: зміст і методичні основи їх розробки. Оперативне планування. Сутність та особливості оперативного планування у сільському господарстві. Зміст оперативних планів у рослинництві, тваринництві і промислових виробництвах та методичні основи їх розробки.

Ключові слова: стратегічні і перспективні плани, поточні плани внутрішньогосподарських підрозділів, оперативне планування

Keywords: strategic and perspective plans, current plans of the business units, operational planning

Тема 3.4. Розроблення маркетингової програми

Сутність, зміст та організація розробки маркетингової програми сільськогосподарського підприємства. Аналіз і прогнозування кон'юнктури ринків продукції агропромислового виробництва. Маркетингові дослідження: зміст, цілі, види та етапи проведення. Маркетингова цінова політика підприємства. Обґрунтування і вибір стратегії ціноутворення. Вибір методу ціноутворення та визначення ціни. Планування якості продукції. Визначення оптимального рівня якості продукції. Обґрунтування техніко-технологічних, організаційних і соціально-економічних шляхів підвищення якості виробів. Комунікаційна політика підприємства. Планування каналів і строків реалізації продукції. Реклама в маркетингових програмах аграрних підприємств.

Ключові слова: маркетингова цінова політика підприємства, ціноутворення, комунікаційна політика, реклама

Keywords: marketing pricing policy of the enterprise, pricing, communication policy, advertising

Тема 3.5. Обґрунтування виробничої програми з тваринництва

Виробнича програма у тваринництві: зміст і послідовність розробки. Показники продуктивності худоби і птиці та методи її планування. Основні фактори, які визначають продуктивність худоби і птиці. Планування відтворення стада, виробництва і використання продукції. Методика розрахунку річного і помісячного оборотів стада. Урахування природних і організаційно-господарських факторів. План парування і надходження приплоду. Обґрунтування планових обсягів виробництва, баланс продукції тваринництва. Планування потреби в

кормах і забезпечення ними. Послідовність планування оптимальної кормової бази підприємства. Нормативна база. Методи обґрунтування страхових фондів кормів. Планування забезпечення потреби в кормах. Інтегральне оцінювання економічної ефективності кормових культур та її використання під час планування кормової бази підприємства. Баланс потреби і надходження кормів.

Ключові слова: відтворення стада, виробництво і використання продукції, план парування і надходження приплоду, корми

Keywords: reproduction of the herd, production and use of products, plan for parting and receipt of the offspring, feed

Тема 3.6. Обґрунтування виробничої програми з рослинництва

Планування використання земельних угідь. Планування системи заходів з метою збереження і підвищення родючості ґрунтів. Планування та програмування врожайності культур. Методи планування врожайності. Основні фактори, які визначають урожайність. Обґрунтування планових посівних площ, обсягів виробництва і використання продукції рослинництва. Визначення планової потреби в продукції рослинництва. Планування посівних площ і виробництва продукції. Баланс продукції рослинництва. Обґрунтування агротехнічних заходів. Планування насінництва: визначення погребі в насінні; планування сортооновлення, сортозаміни та виробництва власного насінневого матеріалу; планування страхового фонду насіння. Планування потреби в органічних та мінеральних добривах. Визначення нормативів потреби і вартості добрив із розрахунку на 1га сільськогосподарських культур. Планування захисту рослин. Послідовність планування заходів щодо захисту рослин. Визначення погребі в пестицидах; обґрунтування нормативів потреби і вартості пестицидів із розрахунку на 1га сільськогосподарських культур.

Ключові слова: земельні угіддя, планування врожайності, насінництво,

Keywords: reproduction of the herd, production and use of land, crop planning, seed production

Тема 3.7 Планування промислових виробництв

Обґрунтування вибору і розмірів промислових виробництв. Фактори, що обумовлюють вибір промислових виробництв. Маркетингові дослідження ринку продукції промислових виробництв. Визначення їхньої потужності; використання графіків беззбитковості. Планування обсягів виробництва та асортименту продукції. Зміст і етапи планування промислових виробництв; обґрунтування їхньої виробничої програми, асортименту продукції. Планування витрат, собівартості й рентабельності продукції. Визначення нормативів витрат на виробництво промислової продукції. Планування якості продукції, каналів і цін її реалізації, прибутку та рентабельності.

Ключові слова: маркетингові дослідження ринку, обсяги виробництва, витрати, собівартість й рентабельності продукції

Keywords: Market researches of the market, volumes of production, expenses, cost and profitability of products

Тема 3.8. Планування використання основних засобів виробництва

Планування технічного розвитку підприємства: сутність і показники технічного рівня виробництва: фактори, що його визначають; етапи розробки плану. Обґрунтування організаційних форм використання техніки в аграрних підприємствах різного розміру та організаційно-правових форм господарювання. Планування обсягів механізованих робіт і використання техніки, застосування умовних еталонних гектарів, нормо-змін і фізичних обсягів робіт. Планування витрат на експлуатацію техніки: оплата праці механізаторів; вартість пального та мастильних матеріалів; амортизаційних відрахувань, витрат на ремонти, технічне обслуговування і зберігання сільськогосподарських машин, віднесення їх на об'єкти калькуляції. Планування амортизаційних відрахувань і витрат на ремонт та експлуатацію будівель, споруд, устаткування; віднесення їх на об'єкти калькуляції.

Ключові слова: технічний розвиток підприємства, обсяги механізованих робіт, пальне та мастильні матеріали

Keywords: technical development of the enterprise, volumes of mechanized works, fuel and lubricants

Тема 3.9. Планування обслуговуючих виробництв

Види обслуговуючих виробництв та особливості їх планування. Планування вантажоперевезень та розподіл їх за видами транспортних засобів. Визначення планових показників використання автомобілів, обсягів автотранспортних робіт і витрат на їх використання. Планування техніко-економічних коефіцієнтів використання автомобілів. Обчислення планової собівартості одиниці автотранспортних робіт. Планування електрифікації виробництва. Визначення планової потреби в електроенергії, її надходження та використання за сферами діяльності господарства. Планування витрат та обчислення собівартості 1 кВт-год. електроенергії. Планування ремонтного виробництва; нормативна база; обґрунтування річного та помісячного планів виконання ремонтних робіт. Планування витрат. Планування робіт інших обслуговуючих виробництв (газо-, тепло-, водопостачання, складського і тарного господарства). Обсяги робіт і послуг. Склад витрат і особливості методики їх планування. Обчислення планової собівартості одиниці робіт, послуг і порядок віднесення витрат на об'єкти їх планування.

Ключові слова: показники використання автомобілів, автотранспортні роботи, ремонтне виробництво,

Keywords: indicators of the use of cars, motor transport, repair production

Тема 3.10. Планування витрат і собівартості продукції

Протизатратний механізм та його роль у зниженні собівартості продукції. Методи планування витрат і собівартості продукції. Норми і нормативи у плануванні витрат. Сутність нормативного планування, нормативної бази і класифікація її складових. Первинні одиничні норми, укрупнені нормативи прямих витрат на виробництво продукції, методичні основи їх розроблення і застосування під час планування. Методика розробки технологічних карт і нормативів витрат у рослинництві та тваринництві. Планування витрат на виробництво продукції. Класифікація витрат, які включають у собівартість продукції, та об'єкти їх планування. Постійні і змінні витрати. Методика планування прямих витрат:

затрати праці та витрати на її оплату, відрахування у фонд єдиного соціального внеску; насіння та садивний матеріал, органічні і мінеральні добрива, корми, засоби захисту рослин і тварин, роботи і послуги, пальне і мастильні матеріали, витрати на утримання основних засобів (пальне і мастильні матеріали, амортизаційні відрахування, ремонт, оренда), інші витрати. Планування і розподіл загальновиробничих витрат, віднесення їх на об'єкти планування витрат. Методика визначення планової собівартості та трудомісткості одиниці продукції рослинництва (зернових, технічних, картоплі, овочевих, баштанних, кормових культур, плодкових, ягідних, виноградників та робіт незавершеного виробництва), тваринництва (скотарства, свинарства, вівчарства, птахівництва, рибництва, бджільництва). Послідовність розрахунків з обчислення планової собівартості продукції, робіт і послуг. Використання ПЕОМ у процесі розроблення нормативів витрат, планування витрат і собівартості продукції. Алгоритм розрахунку витрат і собівартості продукції.

Ключові слова: Норми і нормативи, Класифікація витрат, розрахунок витрат і собівартості продукції

Keywords: Standards and norms, Classification of costs, calculation of costs and cost of production

Тема 3.11. Фінансовий план підприємства

Обґрунтування та розробка фінансової стратегії аграрного підприємства. Сучасні підходи до формування фінансової політики підприємства: політика формування активів і структури капіталу; політика управління активами та інвестиціями; політика залучення фінансових ресурсів (формування власних фінансових ресурсів і залучення зовнішніх джерел). Фінансовий план, його сутність, структура і зв'язок з іншими розділами плану. Методика фінансового планування. Алгоритм розробки фінансового плану. Мета складання фінансового плану. Довгостроковий фінансовий план. Оперативне фінансове планування: оперативний фінансовий план (баланс доходів і видатків); платіжний календар; кредитний план; касовий план. Зміст фінансового планування на підприємстві. Планування фінансових результатів. Планування потреби у фінансових ресурсах. Планування прибутковості підприємства. Методи планування операційного прибутку: прямий; за показниками витрат на 1 грн продукції; економічний (аналітичний) метод. Планування розподілу прибутку і потреби у зовнішньому фінансуванні. Фонд розвитку виробництва. Фонд соціальних потреб. Фонд матеріального заохочення. Резервний (страховий) фонд. Дивідендний фонд.

Ключові слова: фінансові стратегії, план, операційний прибуток, резервний фонд, дивідендний фонд

Keywords: financial strategies, plan, operating profit, reserve fund, dividend fund

Тема 3.12. Бізнес-планування

Визначення сутності та значення бізнес-планування. Дослідження цілі розроблення та формування інформаційного поля бізнес-плану. Методологія розробки бізнес-плану та його структура, характеристика основних розділів.

Ключові слова: бізнес планування, методологія розробки, основні розділи

Keywords: financial strategies, plan, operating profit, business planning, development methodology, main sections

Питання для поточного контролю знань

Змістовий модуль 1.

1. Система ведення сільського господарства, вимоги до системи господарювання, порядок розробки роботи системи господарювання
2. Сутність системи рослинництва і системи тваринництва
3. Сутність і задачі приватизації та реструктуризації підприємств
4. Механізм організації приватизації і її особливості в АПК
5. Організаційно-виробничі форми господарювання в сільському господарстві і основні принципи виробничо-комерційної діяльності найбільш поширених форм господарювання на селі
6. Реформування аграрних підприємств і роздержавлення різних форм власності і господарювання
7. Економічна сутність та роль орендних відносин у сфері сільськогосподарського виробництва
8. Приватно-орендні підприємства, їх місце серед сучасних приватних підприємств
9. Види кооперативів, принципи створення кооперативів?
10. Визначення командитного товариства, акціонерного товариства, товариства з обмеженою відповідальністю
11. Акціонерне товариство: його види, переваги і недоліки діяльності акціонерного товариства
12. Міжгосподарські і агропромислові об'єднання, форми об'єднань. Суспільні підприємства
13. Організаційно-економічні основи фермерських господарств
14. Переваги і недоліки діяльності фермерських господарств
15. Склад земель України і власність на землю
16. Реформування земельних відносин
17. Організація території сільськогосподарських підприємств
18. Методологічні та методичні принципи грошової оцінки сільськогосподарських земель
19. Методики розрахунку орендної плати за землю
20. Організаційно-економічні основи формування раціонального складу засобів виробництва
21. Визначення потреби в сільськогосподарській техніці і резерви покращення її використання
22. Організація внутрішньогосподарського транспортного обслуговування
23. Організація обслуговування і ремонту засобів виробництва
24. Організація раціонального використання машинно-тракторного парку
25. Основні форми організації праці в господарстві

Змістовий модуль 2.

1. Спеціалізація підприємств та принципи раціонального поєднання галузей
2. Концентрація виробництва і розміри сільськогосподарських підприємств
3. Які фактори впливають на розмір господарств і їх підрозділів ?
4. Які основні показники визначають розмір підприємств ?

5. Поточне авансування і преміювання протягом року.
6. Доплати і премії за кінцеві результати виробництва
7. Оплата праці за кінцеві результати виробництва
8. Організація рослинницьких галузей (рільництва, кормовиробництва, овочівництва, садівництва, виноградарства)
9. Основи організації тваринницьких галузей
10. Економічні умови й соціальні фактори забезпечення діяльності підприємств на госпрозрахунку
11. Система і форми внутрішньогосподарського розрахунку
12. Формування і використання доходів госпрозрахункових відносин
13. Принципи і роль госпрозрахунку у забезпеченні ефективної роботи підприємств

Змістовий модуль 3.

1. Сутність планування на аграрному підприємстві
2. Необхідність планування діяльності підприємства
3. Основні принципи і методи планування
4. Основні напрями державного регулювання і підтримки сільськогосподарського виробництва в Україні
5. Які види планів розрізняють в системі планування?
6. Сутність організації планової роботи на сільськогосподарських підприємствах
7. Що розуміють під якістю планів?
8. Стратегія, тактика, стратегічне планування. Види базових стратегій, функціональні стратегії
9. Методи прогнозування, як сукупність прийомів та оцінок, їх класифікація
10. Матриця СЗГ, сутність і необхідність використання
11. SWOT – аналіз, як прийом планування
12. Бізнес-план і його основні функції
13. Структура бізнес-плану
14. В чому різниця між поточними, оперативними планами та бізнес-планом?
15. За якими особливостями планують канали реалізації продукції
16. Реклама в маркетингових програмах сільськогосподарських підприємств – необхідність чи додатковий стимул для споживачів?
17. Методи планування продуктивності в тваринництві
18. Основні методи програмування урожайності
19. Калькуляція собівартості рослинництва і тваринництва
20. Періодичність технічних обслуговувань і ремонтів тракторів
21. Амортизаційні відрахування, норми амортизації за групами основних засобів
22. Яким чином планується вантажообіг автопарку?
23. В чому необхідність планування роботи живого тягла?
24. Методи економії витрат електроенергії при планування потреби в ній
25. Методика розрахунку витрат праці в тваринництві
26. Методика розрахунку витрат праці в рослинництві

27. Основні показники продуктивності праці, методи планових розрахунків
28. Які основні методи планування витрат і собівартості продукції?
29. Загальновиробничі і загальногосподарські витрати, їх розподіл
30. Основні складові фінансового плану
31. Яка необхідність і порядок визначення точки беззбитковості?
32. В чому відмінність бюджету готівки від інших планів господарської діяльності?

Перелік питань для підсумкового контролю знань

1. Планування обсягів виробництва і використання продукції рослинництва
2. Формування і використання доходів госпрозрахункових підрозділів
3. Форми господарювання в аграрному секторі економіки і їх організаційно-економічні основи
4. Методи планування урожайності. Особливості її планування по багаторічним насадженням
5. Організація технічного обслуговування виробництва, ремонту та зберігання техніки
6. Планування фонду оплати праці працівників рослинництва
7. Принципи і методи планування
8. Завдання по організації ефективного рослинництва
9. Основні принципи та прогресивні форми організації праці
10. Методи планування витрат і собівартості продукції
11. Організація свинарства
12. Фактори встановлення оптимальних розмірів аграрних підприємств і їх підрозділів
13. Комплектування господарств засобами виробництва і організація їх використання
14. Планування продуктивності праці, планування фонду оплати праці
15. Сутність засобів виробництва, джерела їх відтворення
16. Планування нагромадження і внесення добрив та використання засобів захисту рослин
17. Реформування економіки і розвиток різноманітних форм власності та господарювання
18. Планування використання основних засобів виробництва
19. Розподіл земель за цільовим та господарським призначенням
20. Методика встановлення розцінок по оплаті праці за продукцію в тваринництві і порядок її використання
21. Обґрунтування раціонального поєднання галузей і організації виробничих типів підприємств
22. Планування насінництва
23. Організація технічного обслуговування, ремонту та зберігання техніки
24. Організаційно-правові основи організації аграрної праці
25. Сутність, фактори, види та показники спеціалізації аграрних підприємств
26. Організаційно-правові основи оплати аграрної праці
27. Система ведення господарства, рослинництва, тваринництва

28. Організація оплати праці в ремонтних майстернях
29. Організація скотарства
30. Поточні плани внутрішньогосподарських підрозділів
31. Організація виробничих процесів у галузях рослинництва
32. Сутність, завдання і зміст поточних (річних) планів
33. Організація нафто - та електрогосподарства
34. Планування використання земельних угідь
35. Оплата праці в обслуговуючих підрозділах
36. Система планування і організація планової роботи
37. Сутність і особливості планування у сільському господарстві
38. Організація госпрозрахункових відносин
39. Види родючості ґрунтів, якісна і економічна оцінка стану і ефективності використання земель
40. Бізнес – план і його функції
41. Соціально-економічна характеристика трудових ресурсів аграрних формувань
42. Обґрунтування ринкової стратегії підприємства, забезпечення його конкурентоспроможності
43. Планування і забезпечення потреби в кормах
44. Суть, основні принципи і прогресивні форми організації праці
45. Сутність, принципи і методи науки “Організація і планування сільськогосподарського виробництва”
46. Структура, зміст і методика розробки бізнес-плану
47. Особливості організації тваринництва
48. Оцінка фінансового стану підприємства і планування основних фінансових показників
49. Сутність, основні принципи, види та роль господарського (комерційного) розрахунку
50. Планування промислових виробництв аграрних підприємств
51. Оплата праці від валового доходу (чистої продукції), обґрунтування її планового нормативу і його використання
52. Оперативне планування на підприємствах та його підрозділах
53. Планування продуктивності тварин, відтворення стада, виробництва і використання продукції
54. Оплата праці за залишковим принципом. Методика розподілу доплат
55. Форми систем оплати праці в сільськогосподарських підприємствах
56. Стратегія підприємства та її елементи
57. Організаційно-економічні основи виробничих і обслуговуючих кооперативів
58. Планування потреби і використання електроенергії
59. Організаційні форми агропромислових об’єднань
60. Фінансовий план і його побудова
61. Організаційно-економічні основи приватних і приватно-орендних підприємств
62. Планування посівних площ, виробництво і використання продукції рослинництва
63. Організація фермерських і особистих селянських господарств

64. Планування роботи автопарку і живого тягла
65. Методика і грошова оцінка землі
66. Планування витрат праці і чисельності працюючих
67. Розробка маркетингової програми підприємства
68. Організація внутрішньогосподарського транспорту

3. ТЕСТОВІ ПИТАННЯ З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

1. Право на отримання майнового паю мали:

- 1) усі мешканці села;
- 2) працівники господарства;
- 3) працівники господарства та прирівняні до них особи ;
- 4) члени господарства.

2. Засновниками акціонерного товариства можуть бути:

- 1) фізичні або юридичні особи, але не менше 3 чол.;
- 2) фізичні або юридичні особи, але не менше 2 чол.;
- 3) фізичні або юридичні особи, які підписалися та придбали акції товариства;
- 4) фізичні або юридичні особи, які підписалися та придбали акції товариства і отримали на це згоду установчих зборів.

3. Приватно-орендне підприємство - це:

- 1) господарське формування, яке здійснює виробничу і комерційну діяльність на основі приватної власності на землю і майно;
- 2) господарське формування, яке здійснює виробничу і комерційну діяльність на базі власної землі і орендованого майна;
- 3) самостійне господарське формування, яке здійснює виробничу і комерційну діяльність на базі як власних, так і орендованих землі і майна з метою отримання прибутку;
- 4) підприємство - правонаступник реформованого господарства, яке очолює колишній член господарства.

4. Економічною основою селянського (фермерського господарства) є:

- 1) приватна власність на засоби виробництва, продукцію;
- 2) приватна власність на землю, продукцію;
- 3) володіння землею на праві приватної власності або строкове користування землею, приватна власність на інші засоби виробництва, продукцію;
- 4) приватна власність на засоби виробництва та продукцію і сімейна власність на майно.

5. Земельні ділянки безплатно передаються у власність громадян для ведення селянського (фермерського господарства):

- 1) у межах середньої ділянки, яка припадає на 1 працівника господарства;
- 2) 50 га сільськогосподарських угідь;
- 3) у межах розмірів присадибних земельних ділянок;
- 4) в необмежуваних розмірах.

6. Бонітування земель - це:

- 1) агровиробнича класифікація ґрунтів;

- 2) якісна характеристика природних ознак і властивостей ґрунтів;
- 3) порівняння доходності окремих агровиробничих груп ґрунтів;
- 4) порівняльна цінність землі, як засобу виробництва;
- 5) доходність земель різної якості.

7. Трансформація земельних угідь - це:

- 1) перетворення одного угіддя або його частини в інше;
- 2) рекультивація земель;
- 3) склад і співвідношення окремих видів угідь;
- 4) збільшення площі угідь для виробництва сільськогосподарської продукції;
- 5) виведення земель з сільськогосподарського обороту.

8. Розмір орендної плати за сільськогосподарські землі, здані в оренду:

- 1) встановлюється за домовленістю орендодавця з орендарем;
- 2) складає один відсоток від грошової оцінки землі;
- 3) складає не менше одного відсотка від грошової оцінки землі;
- 4) встановлюється сторонами самостійно, але не менше 3% від нормативної грошової оцінки землі.

9. Під ресурсним потенціалом сільськогосподарського підприємства розуміють:

- 1) земельний та водний фонди, основні та оборотні засоби виробництва;
- 2) вартість матеріально-технічних засобів;
- 3) сукупну вартість основних і оборотних фондів;
- 4) сукупну вартісну оцінку земельних, матеріальних і трудових ресурсів підприємства;
- 5) сукупність фондів накопичення та споживання.

10. Найбільш обґрунтованим способом визначення потреби в тракторах, комбайнах, інших сільськогосподарських машинах є розрахунок:

- 1) по середньому фактичному виробітку на умовний еталонний трактор і плановому обсягу механізованих робіт;
- 2) по найменш напруженому періоду проведення механізованих робіт;
- 3) по найбільш напруженому періоду проведення механізованих робіт;
- 4) на основі технологічних карт вирощування і збирання культур.

11. Найбільш прогресивною бригадою є:

- 1) спеціалізована;
- 2) галузева;
- 3) комплексна;
- 4) механізована;
- 5) комплексної механізації.

12. Система ведення господарства - це:

- 1) правильна спеціалізація підприємства;
- 2) сукупність принципів побудови і ведення виробництва для конкретних умов;
- 3) сукупність принципів побудови підприємства;
- 4) ресурсний потенціал підприємства та раціональне поєднання його елементів.

13. Система землеробства - це:

- 1) комплекс заходів, спрямованих на підвищення ефективності використання землі;
- 2) комплекс заходів, спрямованих на збереження землі;
- 3) комплекс заходів, спрямованих на ріст врожайності сільськогосподарських культур;
- 4) сучасні технології, мета яких краще використання та ріст продуктивності землі.

14. Система тваринництва - це:

- 1) склад і співвідношення тваринницьких галузей;
- 2) склад і співвідношення тваринницьких галузей та їх ресурсне забезпечення;
- 3) ведення галузей тваринництва в конкретних умовах;
- 4) склад і співвідношення тваринницьких галузей, а також сукупність заходів по їх веденню в конкретних умовах.

15. Оперативного контролю за ходом виконання робіт забезпечують:

- 1) річний план економічного та соціального розвитку підприємства;
- 2) річні виробничі плани внутрішньогосподарських формувань;
- 3) технологічні карти;
- 4) бізнес-плани;
- 5) робочі плани.

25. Спеціалізація - це:

- 1) зосередження основних засобів виробництва та робочої сили на виробництві певного виду продукції;
- 2) форми розподілу та кооперування праці;
- 3) діалектична єдність суспільного розподілу праці та кооперації виробництва;
- 4) поєднання загального, часткового та одиничного розподілу праці.

16. Виробничий напрям підприємства визначається як:

- 1) співвідношення видів валової продукції у загальній вартості валової продукції ;
- 2) співвідношення товарної продукції у загальному обсязі товарної продукції;
- 3) співвідношення прямих і розподілених затрат праці.

17. Принципами раціонального поєднання галузей є:

- 1) досягнення максимальної ефективності та економічної стабільності виробництва;
- 2) раціональне використання трудових і матеріальних ресурсів;
- 3) ліквідація сезонності виробництва;
- 4) обов'язковий розвиток галузей рослинництва;
- 5) розвиток підсобних промислів.

18. При оцінці розміру підприємств та їх підрозділів використовуються:

- 1) максимум виходу продукції;
- 2) мінімум виробничих витрат;
- 3) мінімум капіталовкладень;
- 4) мінімум приведених витрат.

19. При розподілі грошових надходжень підприємства у першу чергу відшкодовуються:

- 1) оплата праці;
- 2) матеріальні витрати;

- 3) відрахування в централізовані фонди;
- 4) відрахування в резервний фонд.

20. Системи оплати праці бувають:

- 1) відрядна, погодинна, за відпрацьований час;
- 2) відрядна, погодинна, акордна, за одиницю продукції;
- 3) відрядна, погодинна, акордна;
- 4) відрядна, погодинна, акордна, аванс, натуральна.

21. Рільництво - галузь рослинництва, яка включає виробництво:

- 1) зерна та технічних культур;
- 2) зерна, технічних культур, картоплі, окремих видів кормів;
- 3) зерна, кормів, овочів;
- 4) зерна, технічних культур, кормів, овочів, плодів, винограду.

22. Сівозміни бувають:

- 1) польові, плодово-ягідні;
- 2) польові, спеціалізовані, овочеві;
- 3) польові, кормові, спеціальні, комплексні, зернові;
- 4) кормові, польові, спеціальні, комплексні, ґрунтозахисні.

23. Кількість нормозмін визначається діленням:

- 1) відпрацьованого часу на встановлену тривалість робочої зміни;
- 2) обсягу робіт на норму виробітку;
- 3) обсягу робіт на тривалість зміни.

24. Овочівництво - це галузь рослинництва, у склад якої входять:

- 1) овочівництво відкритого і закритого ґрунту, насінництво і розсадництво;
- 2) овочівництво відкритого і закритого ґрунту, зберігання продукції;
- 3) овочівництво відкритого і закритого ґрунту, зберігання та переробка продукції;
- 4) овочівництво відкритого і закритого ґрунту, насінництво і розсадництво, зберігання і переробка продукції.

25. Плодово-ягідні підприємства, як правило, розміщуються:

- 1) на значній відстані від споживачів продукції;
- 2) поблизу великих міст, в курортних зонах;
- 3) поблизу місць переробки продукції;
- 4) поблизу спеціалізованих плодорозсадницьких підприємств.

26. Безпосередній технологічний зв'язок з садівництвом має:

- 1) молочне і молочно-м'ясне скотарство;
- 2) бджолярство;
- 3) виробництво продукції польових культур;
- 4) переробка плодів.

27. Сервіс-період - це:

- 1) період від отелення (аборту) до наступного плідотворного осіменіння;
- 2) період від отелення (аборту) до першого осіменіння;
- 3) період від отелення (аборту) до запуску корови.

28. Тривалість лактації корів залежить від:

- 1) тривалості сервіс-періоду;
- 2) тривалості сервіс- та сухостійного періодів;
- 3) індивідуальних особливостей корови;
- 4) тривалості тільності корови.

29. З підвищенням надоїв витрати кормів на 1 ц молока, як правило:

- 1) зростають;
- 2) скорочуються;
- 3) залишаються без змін.

30. До накладних витрат не належать:

- 1) оплата праці управлінсько-обслуговуючого персоналу;
- 2) техогляди та ремонт техніки;
- 3) витрати на заходи техніки безпеки;
- 4) амортизаційні відрахування по силових і робочих машинах.

31. Амортизація основних засобів - це:

- 1) нагромадження коштів для відтворення основних засобів;
- 2) перенесення вартості виробленої продукції;
- 3) процес втрати ними своєї вартості й перенесення її на вартість виробленої продукції;
- 4) процес втрати ними своєї вартості у результаті їх використання.

32. Світовий досвід показує, що найпоширенішою формою організації виробництва в сільському господарстві є:

- 1) акціонерні товариства;
- 2) фермерські господарства;
- 3) товариства з обмеженою відповідальністю;
- 4) кооперативи;
- 5) приватно-орендні підприємства.

4. ЗАДАЧІ З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Задача 1. Обчислити акордну розцінку по оплаті праці за 1ц продукції.

Умова. Підрозділ вирощує цукровий буряк на площі 150 га. Планова врожайність – 32т з 1га. Тарифний фонд оплати праці – 65,2 тис. грн. Доплата за продукцію встановлена у розмірі 30% до тарифного фонду.

Задача 2. Визначити необхідний річний ресурс робочого часу і середньорічну чисельність працівників фермерського господарства за таких умов:

1. Загальна посівна площа – 140га.

2. Питома вага культур у посівах, %: люцерни – 10; гречки – 10; кукурудзи на зерно – 20; гороху – 10; пшениці – 30; ярого ячменю з підсівом люцерни – 10; цукрового буряка – 10;

3. Норми витрат праці на вирощування культур, люд.-годин на 1 га: пшениці – 16; кукурудзи – 43; гороху – 19; ячменю – 20; гречки – 18; буряка – 130; люцерни – 17.

Задача 3. У фермерському господарстві утримується 20 корів з середньорічним надоєм 57,5ц молока. За рік фермер реалізував 1000ц молока, з яких 847ц молокозаводу жирністю 3,7% по 3281 грн за 1т базисної жирності (3,4%) і 153ц на ринку по ціні 4630 грн за 1т натуральної жирності. Повна собівартість 1ц молока склала 232,3 грн.

Необхідно: 1) розрахувати суму одержаної виручки, суму прибутку і рівень рентабельності виробництва молока; 2) внести пропозиції (на власний розсуд), спрямовані на підвищення ефективності виробництва молока у господарстві.

Задача 4. Визначити обсяг польових механізованих робіт і потребу підприємства в тракторах (в еталонному обчисленні) для його виконання виходячи з наступних умов:

1. Щільність тракторних робіт і площі посіву:

- оз. пшениця – 7,7 ум. ет. га (1200га);
- оз. ячмінь – 6,1 ум. ет. га (400га);
- соняшник – 8,3 ум. ет. га (200га);
- овочі – 27,0 ум. ет. га (80га);
- кукурудза на зерно – 12,2 ум. ет. га (320га);
- цукровий буряк – 35,4 ум. ет. га (160га);
- інші культури – 12,7 ум. ет. га (1050га).

2. Коефіцієнт змінності роботи тракторів – 1,32.

3. Тривалість робочої зміни – 7 годин.

4. Коефіцієнт технічної готовності – 0,85.

5. Трактори використовуються у середньому 220 днів на рік, з яких 60 днів – у дві зміни.

Задача 5. Розрахувати 3-4 показники ефективності використання вантажного автотранспорту:

- середню технічну вантажопідйомність 1 автомобіля, т;
- середню завантаженість 1 автомобіля, т;
- коефіцієнт використання робочого часу;
- коефіцієнт використання пробігу;
- коефіцієнт використання автомобілів у роботі;
- коефіцієнт вантажопідйомності;
- інші.

Вихідні дані.

1. Автомобіле-дні знаходження в господарстві – 6000.

2. Середньо спискова кількість автомобілів – 23 одиниці.

3. Загальна технічна вантажопідйомність – 100т.

4. Автомобіле-дні знаходження в роботі – 4200.

5. Загальний пробіг – 224 тис. км, у т.ч. з вантажем – 125 тис. км.

6. Перевезено вантажів – 15000 т.

7. Виконано т-км – 430 тис.

8. Робочий час в наряді – 31 тис. годин.
9. Робочий час в пробігу – 23,4 тис. годин.

Задача 6. Розрахувати потребу в автомобілях для вивезення 3500 т цукрового буряка протягом 12 днів на відстань 24км. Тривалість робочої зміни – 7 годин. Час навантаження – 22 хвилини. Середня швидкість пробігу в роботі 45км/год. Час зважування – 3 хвилини на 1 рейс. Вантажопідйомність автомобіля – 8 т.

Задача 7. Розрахувати кількість агрегатів і чисельність працівників механізованої ланки на час сівби ранніх ярих культур. Для виконання роботи відводиться 6 днів. Один посівний агрегат обслуговує 2 механізатори. Денна норма виробітку одного агрегату 40га. Загальна площа посіву 720га.

Задача 8. Визначити:

1. Валове виробництво молока та його використання.
2. Товарність молока.
3. Середньорічний надій на 1 корову.
4. Річну потребу стада корів в кормах, в ц корм. од.

Вихідні дані:

- середньорічне поголів'я корів – 400 голів;
- кількість працівників, які отримують молоко (зайняті на виконанні робіт в шкідливих умовах) – 6 чоловік;
- реалізація молока по договорах – 21000 ц.

На фермі телята будуть утримуватись від народження до 20-ти денного віку. Для випоювання 1 теляти витрачається 6кг молока на добу. На харчування 1 працівника (планується витратити 0,5кг молока в день).

Норми витрат кормів на 1 середньорічну корову (в ц корм. од.) взяти з довідника.

Задача 9. Визначити посівну площу під зернові культури за таких умов:

1. Потреба в зерні (без насіння і кормів), т:
пшениці – 3050; ячменю – 600; кукурудзи – 400; вівса – 40.
2. Потреба у фуражі – 2600. Співвідношення фуражного зерна, %:
Ячмінь – 5; кукурудза – 50; горох – 10; овес – 5.
3. Планова врожайність, ц з 1 га:
пшениці – 35; ячменю – 25; гороху – 18; кукурудзи – 45; вівса – 20.
4. Коефіцієнт страхового насінневого фонду – 1,2.

Норми висіву насіння взяти з довідника.

Задача 10. Розрахувати показники порівняльної економічної ефективності різних варіантів поєднання галузей аграрного формування і обрати серед них найбільш ефективний.

Вихідні дані:

Показники	Варіанти		
	1	2	3
Площа сільгоспугідь, га	2730	2730	2730

Умовне поголів'я худоби та птиці, голів	825	430	590
Чисельність середньорічних працівників, чоловік	117	80	164
Витрати праці, тис. люд.-годин	223,5	156,4	320,6
Витрати виробництва, тис. грн	7800,0	5250,0	6300,0
Вартість валової продукції, тис. грн	9365,0	11000,0	7117,0
Прибуток, тис. грн	870,0	1188,0	612,3

Задача 11. Скорегувати плановий рівень врожайності озимої пшениці по госпрозрахункових підрозділах (бригадах) у залежності від якості ґрунтів.

Вихідні дані.

1. План посіву – 700га, у т.ч.:

- бригада №1 – 200га (середня родючість ґрунтів – 66 балів);
- бригада №2 – 320га (55 балів);
- бригада №3 – 180га (73 бали).

2. Запланована врожайність – 54,5 ц з 1га.

Задача 12. Розрахувати госпрозрахунковий валовий дохід бригад, якщо:

1. Планова врожайність озимої пшениці – 54,5 ц з 1га.

2. Очікувана ціна реалізації 1 ц пшениці – 157 грн.

3. Планові матеріально-грошові витрати з розрахунку на 1 га:

- бригада №1 – 3865 грн;
- бригада №2 – 3525 грн;
- бригада №3 – 4117 грн.

Задача 13. Визначити розмір щорічних сум орендної плати за новий трактор МТЗ-82 при умові що:

- с трок оренди - 5 років;
- вартість трактора 107720 грн;
- нормативний строк експлуатації - 9 років;
- середні банківські ставки за депозитами - 16%.

Задача 14. Розрахуйте економічну ефективність зміни структури посівів зернових культур за таких умов:

Культури	Площа, га		Витрати на виробництво і реалізацію продукції, грн на 1га	Виручка, грн на 1га
	фактична	планова		
Озима пшениця	800	920	3761,4	30199,8
Озимий ячмінь	420	300	3139,2	34407,7
Горох	145	110	5456,8	42322,9
Кукурудза	215	250	5645,0	35588,9
Жито	30	30	3678,4	31900,6

Задача 15. Визначити прямі витрати праці для сівби озимої пшениці на площі 100га, якщо змінна норма виробітку посівного агрегату 36га, а чисельність обслуговуючого персоналу – 2 особи.

Задача 16. Скласти помісячний рух стада корів і розрахувати їх середньомісячне поголів'я при таких умовах:

1. Наявність корів на початок року – 630 голів.
2. Передбачається мати на кінець року – 650 голів.
3. Надійде протягом року, голів:
 - січень – 24;
 - лютий – 30;
 - березень – 45;
 - квітень – 25;
 - травень – 10;
 - грудень – 5.
4. Вибракування корів старшого віку, голів:
 - липень – 26;
 - жовтень – 63.

Корів-первісток, вирощених понад потреби, передбачити до вилучення в економічно доцільні строки.

Задача 17. У фермерському господарстві утримується 20 дійних корів. Яку кількість приплоду телят фермер може отримати протягом року при умові, що середня тривалість сервіс періоду складе: 45 днів; 60 днів; 90 днів.

Задача 18. Розрахувати потребу в кормах (у фізичній вазі) на плановий рік для свиней на відгодівлі.

Вихідні дані:

1. Середньорічне поголів'я свиней на відгодівлі – 1000 голів.
2. Плановий середньодобовий приріст живої маси – 400г.
3. Планові витрати кормів на 1ц приросту – 6,1 ц. корм. одиниць.
4. Планова річна структура раціону, % по поживності:
 - концентрати – 83;
 - коренеплоди – 5;
 - комбісилос – 6;
 - зелені – 4;
 - молочні відвійки - 2.

Вміст поживних речовин в одиниці корму взяти з довідника.

Задача 19. Розрахувати розцінки для оплати праці за 1 ц молока по молочно-товарній фермі.

Вихідні дані:

1. Норма обслуговування корів для доярки – 25 голів.
2. Плановий середньорічний надій молока на 1 корову – 5000кг.
3. Робота доярки при машинному доїнні віднесена до V розряду.
4. Доплата за продукцію – 25%.

5. Відсоток благополучних розтеленъ – 90%.

Планується надходження молока у зимовий (200 днів) і літній періоди (165 днів) відповідно 45% і 55%.

Задача 20. Розрахувати потребу в кормах на стійловий період, якщо:

-середньорічне поголів'я корів – 190 голів;

-надій на 1 корову – 4775кг;

-витрати корму в розрахунку на 1ц молока – 1,15 ц корм. одиниць.

Передбачається використання таких видів кормів:

Види кормів, їх поживність і структура раціону годівлі корів на стійловий період

Корми		Вміст корм. од. в 1ц корму, ц	Структура раціону, %
Сіно	Солома	0,49	10
Сінаж	Силос	0,2	3
Коренеплоди		0,36	12
Концентровані корми		0,2	40
		0,15	10
		1,12	25

Задача 21. Скласти план отелення корів у плановому році.

Вихідні дані:

1. Осіменіння та отелення корів у передплановому році:

Показники	Місяці року									
	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	
Осіменіння	48	56	62	57	49	33	17	14	9	
Отелення	-	-	-	-	-	-	-	6	5	

2. Відсоток благополучних розтеленъ корів – 92%.

3. Після кожного отелення передбачати вилучення корів по віку у розмірі 10%.

4. Тривалість сервіс-періоду – 2 місяці.

Задача 22. Розрахувати річний акордний фонд оплати праці операторів машинного доїння при 6-ти денному робочому тижні та загальну суму надбавок.

Вихідні дані:

1. Середньорічне поголів'я корів – 520.

2. Продуктивність – 9700кг.

3. Розподіл отримання молока за періодами: зимовий – 45%, літній – 55%.

4. Норма обслуговування корів 1 оператором – 25 голів.

5. Відсоток благополучних отелень – 90%.

6. 20% операторів мають звання “Майстер тваринництва” I класу – надбавка до заробітної плати 20%; 30% – “Майстер тваринництва” II класу – надбавка 10%.

Задача 23. Визначити необхідну кількість насіння та його вартість, а також середню ціну 1 ц насіння озимої пшениці, якщо:

- площа – 2500 га, норма висіву – 1,9 ц на 1 га;
- із загальної кількості насіння 35% планується придбати шляхом обміну по ціні за 1 т 4600 грн, 40% насіння планується купити по договірній ціні 4900;
- відстань доставки зерна по обміну – 30 км, купленого – 50 км;
- собівартість 1 км – 23,5 грн;
- виробнича собівартість 1 т насіння в господарстві – 3150 грн.

Задача 24. Визначити планову врожайність винограду сорту «Аліготе» з потенційною врожайністю 100 ц/га:

- площа живлення 1 куща – 4,5 кв. м;
- зрідженість насаджень 16%;
- фактична середня врожайність за останні 4 роки – 64,5 ц/га.

Задача 25. Розрахувати планову розцінку оплати праці за 1 ц озимої пшениці та розрахувати суму доплати в кінці року окремим членам рослинницької бригади при акордно-преміальній системі оплати праці:

- плановий тарифний фонд оплати праці – 372000 грн;
- більшення тарифного фонду за продукцію – 20%;
- площа – 600 га;
- урожайність ц/га: планова – 40 ц/га
фактична – 45 ц/га.

Протягом року отримано аванс – 365000 грн

В т.ч. Іваненко -32800, Петренко – 35200, Семенко – 31500 і т. д.

Задача 26. Розрахувати оплату на 1 га по нормативу і фактично виконаний обсяг, якщо оплата механізаторів відбувається по тарифній ставці 5 розряду.

Норма виробітку агрегату на посіві 14 га.

Вихідні дані для встановлення тарифної ставки:

- прожитковий мінімум - 7000 грн;
- місячна норма робочих годин – 166,5 год;
- коефіцієнт збільшення мінімальної гарантованої тарифної ставки – 1,17;
- між розрядний тарифний коефіцієнт – 1,55;
- фактично виконано агрегатом – 16 га.

Задача 27. Розрахувати планову собівартість 1 ц молока і 1 голови приплоду виходячи із наступних планових вихідних даних:

- середньорічне поголів'я корів на плановий рік – 250 гол., з них буде отримано 230 телят;
- планова продуктивність молока на 1 корову – 51,2 ц;
- всього витрат на плановий рік на утримання молочних тварин – 6850230 грн, з них на збирання гною – 62700 грн.

Задача 28. Визначити планову врожайність озимої пшениці.

Вихідні дані:

Рік	Урожайність, ц/га	Площа посіву, га
2019	42	1350
2020	30	1650

2021	37	1210
План		1300

-з а даними сортовипробувальних ділянок приріст врожаю від дотримання оптимальних строків становить 3,5 ц з 1 га;

- внесення мінеральних добрив надасть прибавку – 10,5 ц з 1 га;
- мінеральні добрива передбачається вносити на 50% площі;
- витримати оптимальні строки сівби – на 80% площі.

Задача 29. Розрахувати річний економічний ефект по приведених витратах на 1 га і всього при впровадженні технології вирощування пшениці

	Традиційна технологія	Нова технологія
Площа посіву, га	650	700
Капітальні вкладення на техніку, тис. грн	2050	8100
Виробничі витрати, тис. грн	6950	6300
Експлуатаційні витрати, тис. грн	1027	315

Задача 30. Визначити планову врожайність озимої пшениці.

Вихідні дані:

- середня врожайність у перед плановому періоді 35 ц/га.

Під плановий врожай буде додатково внесено:

- органічних добрив – 5 т;
- мінеральних добрив – 60 кг.

Очікувана прибавка врожайності за рахунок додаткового внесення:

- 1 т органічних добрив, ц на 1 га – 0,15;
- 1 ц мінеральних добрив, на 1 га – 4,2 ц.

Задача 31. Розрахувати планову собівартість 1 ц зерна, 1 ц зерновідходів і 1 ц соломи виходячи із наступних даних:

- площа посіву зернових – 800 га;
- урожайність – 45 ц/га;
- планується отримати 5800 ц зерновідходів;
- вміст повноцінного зерна в зерновідходах – 35%;
- планується зібрати 37500 ц соломи;

- планові витрати на виробництво 13016350 грн, з яких 761960 грн на заготівлю соломи.

Задача 32.

Визначити заробітну плату робітника за погодинною ставкою, який протягом місяця 4 днів перебуває на лікарняному.

Його місячна тарифна ставка – 7500 грн.

Всього робочих днів - 22, тривалість робочої зміни – 7 годин.

Задача 33.

Норма агрегата 10 га, фактично виконано 14 га. Оплата по 4 розряду по відрядно-прогресивній системі. За кожний гектар зверх норми, надбавки до розряду:

- за 1 га зверх норми надбавка – 4%;
- за 2-й га – 6%;
- за 3-й га – 8%;
- за 4-й га – 10%;
- за 5-й га – 12%.

Розрахуйте оплату праці за фактично виконану роботу по всіх варіантах надбавок за перевиконання норми.

Задача 34. Розрахувати ступінь зниження виробничих і експлуатаційних витрат і термін окупності додаткових капітальних вкладень при проведенні нової технології вирощування пшениці

	Традиційна технологія	Нова технологія
Площа посіву, га	650	700
Капітальні вкладення на техніку, тис. грн	2050	8100
Виробничі витрати, тис.грн	6800	5900
Експлуатаційні витрати, тис. грн	1027	315

5. ПИТАННЯ ДЛЯ ПОТОЧНОГО ТА ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ ЗНАТЬ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Питання для поточного контролю знань

Змістовий модуль 1.

1. Система ведення сільського господарства, вимоги до системи господарювання, порядок розробки роботи системи господарювання

2. Сутність системи рослинництва і системи тваринництва

3. Сутність і задачі приватизації та реструктуризації підприємств

4. Механізм організації приватизації і її особливості в АПК

5. Організаційно-виробничі форми господарювання в сільському господарстві і основні принципи виробничо-комерційної діяльності найбільш поширених форм господарювання на селі

6. Реформування аграрних підприємств і роздержавлення різних форм власності і господарювання

7. Економічна сутність та роль орендних відносин у сфері сільськогосподарського виробництва

8. Приватно-орендні підприємства, їх місце серед сучасних приватних підприємств

9. Види кооперативів, принципи створення кооперативів?

10. Визначення командитного товариства, акціонерного товариства, товариства з обмеженою відповідальністю

11. Акціонерне товариство: його види, переваги і недоліки діяльності акціонерного товариства
12. Міжгосподарські і агропромислові об'єднання, форми об'єднань. Суспільні підприємства
13. Організаційно-економічні основи фермерських господарств
14. Переваги і недоліки діяльності фермерських господарств
15. Склад земель України і власність на землю
16. Реформування земельних відносин
17. Організація території сільськогосподарських підприємств
18. Методологічні та методичні принципи грошової оцінки сільськогосподарських земель
19. Методики розрахунку орендної плати за землю
20. Організаційно-економічні основи формування раціонального складу засобів виробництва
21. Визначення потреби в сільськогосподарській техніці і резерви покращення її використання
22. Організація внутрішньогосподарського транспортного обслуговування
23. Організація обслуговування і ремонту засобів виробництва
24. Організація раціонального використання машинно-тракторного парку
25. Основні форми організації праці в господарстві

Змістовий модуль 2.

1. Спеціалізація підприємств та принципи раціонального поєднання галузей
2. Концентрація виробництва і розміри сільськогосподарських підприємств
3. Які фактори впливають на розмір господарств і їх підрозділів ?
4. Які основні показники визначають розмір підприємств ?
5. Поточне авансування і преміювання протягом року.
6. Доплати і премії за кінцеві результати виробництва
7. Оплата праці за кінцеві результати виробництва
8. Організація рослинницьких галузей (рільництва, кормовиробництва, овочівництва, садівництва, виноградарства)
9. Основи організації тваринницьких галузей
10. Економічні умови й соціальні фактори забезпечення діяльності підприємств на госпрозрахунку
11. Система і форми внутрішньогосподарського розрахунку
12. Формування і використання доходів госпрозрахункових відносин
13. Принципи і роль госпрозрахунку у забезпеченні ефективної роботи підприємств

Змістовий модуль 3.

1. Сутність планування на аграрному підприємстві
2. Необхідність планування діяльності підприємства
3. Основні принципи і методи планування

4. Основні напрями державного регулювання і підтримки сільськогосподарського виробництва в Україні
5. Які види планів розрізняють в системі планування?
6. Сутність організації планової роботи на сільськогосподарських підприємствах
7. Що розуміють під якістю планів?
8. Стратегія, тактика, стратегічне планування. Види базових стратегій, функціональні стратегії
9. Методи прогнозування, як сукупність прийомів та оцінок, їх класифікація
10. Матриця СЗГ, сутність і необхідність використання
11. SWOT – аналіз, як прийом планування
12. Бізнес-план і його основні функції
13. Структура бізнес-плану
14. В чому різниця між поточними, оперативними планами та бізнес-планом?
15. За якими особливостями планують канали реалізації продукції
16. Реклама в маркетингових програмах сільськогосподарських підприємств – необхідність чи додатковий стимул для споживачів?
17. Методи планування продуктивності в тваринництві
18. Основні методи програмування урожайності
19. Калькуляція собівартості рослинництва і тваринництва
20. Періодичність технічних обслуговувань і ремонтів тракторів
21. Амортизаційні відрахування, норми амортизації за групами основних засобів
22. Яким чином планується вантажообіг автопарку?
23. В чому необхідність планування роботи живого тягла?
24. Методи економії витрат електроенергії при планування потреби в ній
25. Методика розрахунку витрат праці в тваринництві
26. Методика розрахунку витрат праці в рослинництві
27. Основні показники продуктивності праці, методи планових розрахунків
28. Які основні методи планування витрат і собівартості продукції?
29. Загальновиробничі і загальногосподарські витрати, їх розподіл
30. Основні складові фінансового плану
31. Яка необхідність і порядок визначення точки беззбитковості?
32. В чому відмінність бюджету готівки від інших планів господарської діяльності?

Перелік питань для підсумкового контролю знань

1. Планування обсягів виробництва і використання продукції рослинництва
2. Формування і використання доходів госпрозрахункових підрозділів
3. Форми господарювання в аграрному секторі економіки і їх організаційно-економічні основи

4. Методи планування урожайності. Особливості її планування по багаторічним насадженням
5. Організація технічного обслуговування виробництва, ремонту та зберігання техніки
6. Планування фонду оплати праці працівників рослинництва
7. Принципи і методи планування
8. Завдання по організації ефективного рослинництва
9. Основні принципи та прогресивні форми організації праці
10. Методи планування витрат і собівартості продукції
11. Організація свинарства
12. Фактори встановлення оптимальних розмірів аграрних підприємств і їх підрозділів
13. Комплектування господарств засобами виробництва і організація їх використання
14. Планування продуктивності праці, планування фонду оплати праці
15. Сутність засобів виробництва, джерела їх відтворення
16. Планування нагромадження і внесення добрив та використання засобів захисту рослин
17. Реформування економіки і розвиток різноманітних форм власності та господарювання
18. Планування використання основних засобів виробництва
19. Розподіл земель за цільовим та господарським призначенням
20. Методика встановлення розцінок по оплаті праці за продукцію в тваринництві і порядок її використання
21. Обґрунтування раціонального поєднання галузей і організації виробничих типів підприємств
22. Планування насінництва
23. Організація технічного обслуговування, ремонту та зберігання техніки
24. Організаційно-правові основи організації аграрної праці
25. Сутність, фактори, види та показники спеціалізації аграрних підприємств
26. Організаційно-правові основи оплати аграрної праці
27. Система ведення господарства, рослинництва, тваринництва
28. Організація оплати праці в ремонтних майстернях
29. Організація скотарства
30. Поточні плани внутрішньогосподарських підрозділів
31. Організація виробничих процесів у галузях рослинництва
32. Сутність, завдання і зміст поточних (річних) планів
33. Організація нафто - та електрогосподарства
34. Планування використання земельних угідь
35. Оплата праці в обслуговуючих підрозділах
36. Система планування і організація планової роботи
37. Сутність і особливості планування у сільському господарстві
38. Організація госпрозрахункових відносин
39. Види родючості ґрунтів, якісна і економічна оцінка стану і ефективності використання земель
40. Бізнес – план і його функції

41. Соціально-економічна характеристика трудових ресурсів аграрних формувань
42. Обґрунтування ринкової стратегії підприємства, забезпечення його конкурентоспроможності
43. Планування і забезпечення потреби в кормах
44. Суть, основні принципи і прогресивні форми організації праці
45. Сутність, принципи і методи науки “Організація і планування сільськогосподарського виробництва”
46. Структура, зміст і методика розробки бізнес-плану
47. Особливості організації тваринництва
48. Оцінка фінансового стану підприємства і планування основних фінансових показників
49. Сутність, основні принципи, види та роль господарського (комерційного) розрахунку
50. Планування промислових виробництв аграрних підприємств
51. Оплата праці від валового доходу (чистої продукції), обґрунтування її планового нормативу і його використання
52. Оперативне планування на підприємствах та його підрозділах
53. Планування продуктивності тварин, відтворення стада, виробництва і використання продукції
54. Оплата праці за залишковим принципом. Методика розподілу доплат
55. Форми систем оплати праці в сільськогосподарських підприємствах
56. Стратегія підприємства та її елементи
57. Організаційно-економічні основи виробничих і обслуговуючих кооперативів
58. Планування потреби і використання електроенергії
59. Організаційні форми агропромислових об’єднань
60. Фінансовий план і його побудова
61. Організаційно-економічні основи приватних і приватно-орендних підприємств
62. Планування посівних площ, виробництво і використання продукції рослинництва
63. Організація фермерських і особистих селянських господарств
64. Планування роботи автопарку і живого тягла
65. Методика і грошова оцінка землі
66. Планування витрат праці і чисельності працюючих
67. Розробка маркетингової програми підприємства
68. Організація внутрішньогосподарського транспорту

6. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Андреюк Н. В. Планування діяльності підприємства: практикум : навчальний посібник. Київ: ВПЦ "Київський університет", 2015. 192 с
2. Банєва І. О. Планування діяльності підприємств : конспект лекцій для здобувачів вищої освіти ступеня «бакалавр» спеціальності 073 «Менеджмент» денної форми навчання. Миколаїв : МНАУ, 2018. 89 с
3. Березівський П. С. Організація виробництва, прогнозування та планування

в агропромисловому комплексі України : навч. посіб. Київ : Ліра-К, 2015. 440 с.

4. Організація виробництва та планування діяльності підприємств : методичні рекомендації до виконання курсової роботи для здобувачів вищої освіти ступеня «Бакалавр» спеціальності 073 «Менеджмент», 074 «Публічне управління і адміністрування» денної та заочної форми навчання / уклад. : І. І. Червен, І. О. Банєва, В. С. Кушнірук. Миколаїв : МНАУ, 2020. 90 с.

5. Козик В. В., Гавриляк А. С., Петрушка Т. О. Організація виробництва : навч. посібник. Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2020. 256 с.

6. Організація та планування діяльності сільськогосподарських підприємств : практикум / уклад. : І. І. Червен, І. О. Банєва, Т. Я. Іваненко. Миколаїв : МНАУ, 2018. 450 с.

7. Прохорова В. В. Організація виробництва : навч. посібник. Харків : Вид-во Іванченка І.С., 2018. 275 с.

8. Ільчук М. М., Коновал І. А., Барановська О. Д., Євтушенко В. Д. Розвиток ринку зерна в Україні та його стабілізація. *Економіка АПК*. 2019. № 4. С. 29.

9. Петрига О. М., Яворська Т. І., Прус Ю. О. Економіка аграрного підприємства : навч. посіб. Мелітополь : Люкс, 2016. 498 с.

10. Петров В. М. Організація виробництва та планування діяльності на підприємствах АПК : навчальний посібник. Харків : ХНАУ, Майдан, 2016. 362с.

11. Прохорова В. В., Давидова О. Ю. Організація виробництва : навч. посіб. Харків : Вид-во Іванченка І.С., 2018. 275 с.

12. Яковлев А. І., Сударкіна С. П., Ларка М. І. Організація виробництва : підруч. Харків : НТУ "ХПІ", 2016. 436 с.

ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

1. Закони України, нормативні акти тощо (пошук документів). URL: <http://rada.gov.ua/laws/pravo/new/search.html>

2. Земельний Кодекс України Документ 2768-III. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2768-14#Text>

3 Про Господарський кодекс України (від 2003р.). Документ 436-IV. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15>.

4. Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців. Документ 755-15. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/755-15#Text>.

5. Про заходи щодо активізації роботи з розвитку тваринництва. Документ 729-2008-п. URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/729-2008-%D0%BF>

6. Про кооперацію. Документ 1087-IV URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1087-15>.

7. Про колективне сільськогосподарське підприємство. Документ 2114-XII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2114-12>.

8. Про оренду землі. Документ 161-XIV. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/161-14>.

9. Про особисте селянське господарство. Документ 742-IV. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/742-15>.

10. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо умов обігу земель сільськогосподарського призначення : Закон України від 31.03.2020 № 552-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/552-20#Text>

11. Про державну підтримку сільського господарства України. Документ

1877-IV. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1877-15>.

12. Про споживчу кооперацію. Документ 2265-XII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2265-12/ed20210701>.

13. Про фермерське господарство. Документ 973-IV. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/973-15/ed20210610>.

14. Сайт Верховної Ради України. URL : <http://www.rada.gov.ua>

15. Сайт Кабінету Міністрів України. URL : <http://www.kmu.gov.ua>

16. Сайт Міністерства аграрної політики України. URL : www.minagro.kiev.ua

17. Сторінка Державного комітету статистики України. URL : <http://www.ukrstat.gov.ua>

19. Сторінка Національного інституту стратегічних досліджень при Президентіві України. URL : www.niss.gov.ua

Навчальне видання

Організація та планування діяльності підприємств

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

Укладач

Червен Іван Іванович

Формат 60x84 1/16. Ум. друк. арк. 3,75.

Тираж 20 прим. Зам. № _____

Надруковано у видавничому відділі

Миколаївського національного університету

54020, м. Миколаїв, вул. Георгія Гонгадзе, 9

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 4490 від 20.02.2013 р.